

Міністерство освіти і науки України

Національний університет харчових технологій

**80 МІЖНАРОДНА НАУКОВА
КОНФЕРЕНЦІЯ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ,
АСПІРАНТІВ І СТУДЕНТІВ**

*“Наукові здобутки молоді –
вирішенню проблем харчування людства
у XXI столітті”*

Частина 4

10–11 квітня 2014 р.

Київ НУХТ 2014

17. Синтаксис письмового мовлення

Людмила Богданович, Оксана Бажан

Національний університет харчових технологій

Вступ: Синтаксис української літературної мови – це багате надбання загальнонародної української культури. У різноманітних формах висловлення, що склались у чітку закономірну систему, він “відтворює історичні scarби мислення, переживань і почуттів, а отже, й мовні взаємини всіх поколінь українського народу. В цьому полягає внесок українського синтаксису в scarбницю загальнослов’янської та світової культури мовлення”.

Матеріали і методи: Дана робота базується на порівняльно-історичному, описовому, порівняльному методах дослідження. Матеріалом дослідження є синтаксис письмового мовлення.

Результати: Синтаксис завершує вивчення мовних одиниць найвищого рангу – тих, які безпосередньо беруть участь у спілкуванні людей, – речень, фраз, надфразних єдностей, тексту. Саме в синтаксисі ми спостерігаємо тісний зв’язок мови з мисленням людини (мова є засобом формування, вираження і повідомлення думки, різних почуттів), мови і мовлення (“живого життя мови”). Саме в синтаксисі знаходять свій вияв усі функції мови – комунікативна, номінативна, гносеологічна (пізнавальна), волонтиативна, естетична та ін.

Синтаксис спрямований на розгляд системи синтаксичних одиниць у їх ієрархічних взаємозв’язках і відношеннях. А отже, питання про предмет синтаксису прямо пов’язане з питанням про ієрархію синтаксичних одиниць. Термін синтаксис походить від гр. слова *syntaxis*, що в перекладі означає “побудова”, “поєднання”, “сполучення”, “порядок”, “складання”, “впорядкування”. Попри те, що як зазначив Д.Овсянико-Куликовський: “Наука про мову, лінгвістика, є одним зі славних творинь... XIX ст. ”, уперше слово “синтаксис” було вжито ще у III ст. до н. е. грецькими філософами. Як розділ граматики синтаксис постав у працях Олександрійських (давньогрецьких) філософів Аристарха та його учня Діонісія Фракійського.

Центральним питанням синтаксису є питання не лише про систему синтаксичних одиниць та ієрархічні відношення між ними, але й їхні комплексні формально-граматичні, семантичні, функціональні й комунікативні характеристики. “Уявлення про граматичний лад української мови може бути повним тільки за умови

послідовного розгляду функціональних особливостей категорійних форм”, – справедливо зауважує А.П.Загнітко.

Однак питання про предмет синтаксису було й залишається проблемним. Оригінальний погляд на предмет синтаксису викладено О.С. Мельничуком, який вважає, що речення є основною одиницею мовлення, і тому “не становить прямого об’єкта синтаксису як розділу граматики. Воно є об’єктом загального вчення про речення – розділу мовознавства, який ще тільки починає створюватися”.

Ще в “Курсі сучасної української літературної мови” за редакцією Л.А. Булаховського йшла мова про те, що синтаксис є той розділ граматики, який вивчає зв’язки між словами і “типи об’єднання їх у речення та вищі єдності тією мірою, якою вони мають суто мовні ознаки.

Синтаксема – це мінімальна синтаксична одиниця, компонент синтаксичної структури речення. Синтаксема виступає одночасно носієм певного елементарного смислу (значення) і конструктивним компонентом більш складних побудов, наділена певним набором синтаксичних функцій.

Питання про словосполучення і речення як одиниці синтаксису останнім часом доповнені відомостями про типи синтаксичних зв’язків, поняттям синтаксичної валентності, вченням про семантичну “елементарність / неелементарність” простих і складних речень. Що ж до надфразної єдності як синтаксичної одиниці, то це питання продовжує залишатися дискусійним, хоч і вдалося узагальнити деякі її граматичні та семантичні ознаки (структурної цілісності, скріпів речень, типів зв’язку тощо).

Висновки: Отже, враховуючи, що синтаксичний лад української мови – це ієрархічно організована сукупність одиниць різних рангів, синтаксис як науку можемо визначити так: це частина граматики, яка вивчає систему одиниць різних рангів – синтаксем, словосполучень, простих і складних речень, надфразних єдностей, що створюють структуру мови для її функціонування. Тому, головне завдання, яке постає сьогодні перед усіма, хто вивчає українську мову – це навчитись заглиблюватись у багатий світ українського слова, спробувати досягнути його немеркнучої сутності, навчитись розуміти мистецтво слова. Адже мова, як відомо, - це не лише засіб пізнання, знаряддя спілкування й передачі інформації, але й ознака освіченої, всебічно розвиненої людини.

Література

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. — Москва: Советская энциклопедия, 1966. — 607 с
2. Бевзенко С.П. Структура складного речення в українській мові. — К.: КДПІ, 1987. — 79 с.
3. Березин Ф.М., Головин Б.Н. Общее языкознание. — М.: Просвещение, 1979. — 416 с.
4. Боднарчук І. Знайомі обличчя. Вибрані новели та оповідання / Упоряд. вступ. стаття Ф.Погребенник. — К.: АТ «Обереги», 1997. — 120 с.
5. Булаховський Л.А. Питання синтаксису простого речення в українській мові // Дослідження з синтаксису української мови. — К., 1958. — С.